

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач кафедри,

д.ю.н., доцент

Тагієв С.Р.

«31» серпня 2023 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Порівняльне кримінальне право»
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

заступник начальника кафедри,

к.ю.н., доцент, підполковник внутрішньої
служби

Остапчук Л.Г. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та
кримінології

Протокол № 14 від «31» серпня 2023 р.

Анотація курсу

Сьогодні практично кожне правове дослідження, кандидатська або докторська дисертація, не обходяться без розділу, який стосується порівняльного аналізу українського та зарубіжного законодавства.

Порівняння норм права різних країн дає можливість встановити закономірності його розвитку та особливості у кожній країні, пізнати загальні тенденції світового і регіонального розвитку правових інститутів, прогнозувати їх розвиток взагалі і в окремих державах, з'ясувати, які тенденції є позитивними, а які негативними і на цій підставі покращити вітчизняне законодавство, уніфікувати його.

Курс Порівняльного кримінального права є окремим напрямом (розділом) науки порівняльного правознавства, який використовує порівняльний метод для вивчення кримінально-правових систем різних держав шляхом співставлення однойменних інститутів кримінального права, їх основних принципів і категорій, вивчення їх історії і закономірностей розвитку.

Ця дисципліна тісно переплітається з конституційним, кримінальним, кримінально-процесуальним, адміністративним, міжнародним правом. При вивченні цієї дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних (звичних) форм роботи – лекція, обговорення питань семінару, а також використовуватимуться робота з текстами міжнародних нормативно-правових актів, організація диспутів, написання творчого завдання-есе. Вивчаючи цей курс ви матимете можливість долучитись до дискусій з приводу впровадження у вітчизняне кримінальне законодавство передового досвіду зарубіжних країн.

Мета курсу

Метою даної навчальної дисципліни є вивчення системи кримінального права України та зарубіжних країн (Великої Британії, Росії, США, Франції, Німеччини та ін.), принципів її побудови, основних кримінально-правових інститутів цих країн, а також практики застосування законодавчих приписів та положень інших джерел кримінального права; формування юридичного мислення, знань, умінь та навичок, що ґрунтуються на засадничих положеннях кримінального законодавства України та окремих зарубіжних країн, із використанням методів порівняльно-правового аналізу, догматичного, структурно-системного аналізу та ін.

Організація навчання

Тематичний план 351-352 н.г., денна форма навчання

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин					Посада, прізвище та ініціали викладача, який проводить заняття	Примітка
		за державним замовленням						
		Усього	у тому числі					
			Л	СЗ	ПЗ	СР		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2 семестр								
Розділ 1 Поняття порівняльного кримінального права та його місце в системі юридичних наук								
1.	Порівняльне кримінальне право, його предмет, метод та місце в системі наук	8	2	2		6	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
2.	Сучасні кримінально-правові системи. Основні тенденції їх розвитку	10	2	2		6	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
3	Джерела кримінального права України та зарубіжних країн	10		2		8	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
Всього за розділ 1		28	4	4		20		
Розділ 2 Інститут злочину у кримінальному праві зарубіжних країн та України								
4.	Поняття, ознаки та класифікація злочинів (злочинних діянь) у кримінальному праві України та зарубіжних країн. Склад злочину (поняття та ознаки, значення)	10	2	2		6	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
5.	Стадії вчинення злочину (злочинних діянь) у кримінальному праві України та зарубіжних країн	10	2	2		6	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
6.	Співучасть у злочині (злочинному	10	2	2	2	6	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	

	діянні) в кримінальному праві України та зарубіжних країн							
7.	Обставини, що виключають злочинність діяння в кримінальному праві України та зарубіжних країн	10	2	2	2	6	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
Всього за розділ 2		40	8	4	4	24		
Розділ 3 Інститут кримінальної відповідальності та покарання у кримінальному праві зарубіжних країн та України								
8.	Покарання та інші заходи кримінально-правового впливу в кримінальному праві України та зарубіжних країн	11	2	2	2	7	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
9.	Основні положення Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних країн	11	2	2		7	к.ю.н., доцент Лазаренко А.М.	
Всього за розділ 3		22	4	4		14		
Всього за семестр		120	16	18	6	80		
Усього годин		120	16	18	6	80		

Тематичний план 451-452-453 н.г., заочна форма навчання

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин				Посада, прізвище та ініціали викладача, який проводить заняття	Прімітка	
		за державним замовленням та за кошти фізичних та юридичних осіб						
		Усього	у тому числі					
Л	СЗ		ПЗ	СР				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 семестр								
Розділ 1 Поняття порівняльного кримінального права та його місце в системі юридичних наук								
1.	Порівняльне кримінальне право, його предмет, метод та місце в системі наук	10	2			8	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент- Остапчук Л.Г.	
2.	Сучасні кримінально-правові системи. Основні тенденції їх розвитку	10	2			8	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент- Остапчук Л.Г.	
3	Джерела кримінального права України та зарубіжних країн	10				10	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент- Остапчук Л.Г.	
Всього за розділ 1		30	4			26		
2 семестр								
Розділ 2 Інститут злочину у кримінальному праві зарубіжних країн та України								
4.	Поняття, ознаки та класифікація злочинів (злочинних діянь) у кримінальному праві України та зарубіжних країн. Склад злочину (поняття та ознаки, значення)	14	2			12	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент- Остапчук Л.Г.	
5.	Стадії вчинення злочину (злочинних діянь) у кримінальному праві України та зарубіжних країн	14		2		12	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент- Остапчук Л.Г.	
6.	Співучасть у злочині (злочинному	16		2		14	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент-	

	діянні) в кримінальному праві України та зарубіжних країн						Остапчук Л.Г.	
7.	Обставини, що виключають злочинність діяння в кримінальному праві України та зарубіжних країн	16				16	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент-Остапчук Л.Г.	
Всього за розділ 2		60	2	4	0	54		
Розділ 3 Інститут кримінальної відповідальності та покарання у кримінальному праві зарубіжних країн та України								
8.	Покарання та інші заходи кримінально-правового впливу в кримінальному праві України та зарубіжних країн	16			2	14	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент-Остапчук Л.Г.	
9.	Основні положення Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних країн	14				14	451-452 н.г.- к.ю.н., доцент - Лазаренко А.М.; 453 н.г. – к.ю.н., доцент-Остапчук Л.Г.	
Всього за розділ 3		30			2	28		
Всього за семестр		90	2	4	2	82		
Усього годин		120	6	4	2	108		

Завдання до семінарів та практичних занять

Пояснення видів робіт та вимог до їх оцінювання

Семінарське заняття – це організаційна форма навчання, на якому викладач організує обговорення зі здобувачами вищої освіти питань навчального матеріалу в обсягах що передбачені робочою навчальною програмою. В процесі семінарських занять здійснюється поточна перевірка рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, що виносяться на ці заняття. Але поряд з цим під час занять передбачається проведення модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох або всіх тем дисципліни.

На семінарські заняття виносяться не всі, а найважливіші та найскладніші питання дисципліни. Решту питань слухачі опрацьовують самостійно. При підготовці до семінарських занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідних

тем, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Потім доцільно скористатися методичними порадами до відповідної теми. Нарешті, якщо деякі питання залишилися незрозумілими, звернутися до літературних джерел, рекомендованих у цьому розділі.

При використанні літературних джерел слід брати до уваги, що всі вони, як правило, різняться за логічною побудовою навчального матеріалу, визначеннями правових категорій тощо. Слід також мати на увазі, що підручники з часом старіють. Тому лише у лекціях викладач може оперативно висвітлювати зміни у законодавстві та у практиці застосування тієї чи іншої норми права.

Усі завдання на семінарські заняття поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які здобувач вищої освіти зобов'язаний виконати під час опанування кожної теми (завдання для індивідуальної роботи, тести, контрольна перевірка знань). До вибіркових належать альтернативні завдання, серед яких кожен може вибрати завдання на власний розсуд з тим, щоб набрати необхідну кількість балів (написання реферату).

У разі пропуску з поважних причин аудиторних занять слухач має право їх відпрацювати за графіком консультацій. Відпрацювання аудиторних занять можуть бути здійснені впродовж 2-х тижнів (14 календарних днів), починаючи з моменту, коли слухач має знову приступити до занять (завершилася дія відповідної поважної причини), але не пізніше дня початку залікового тижня у відповідному семестрі.

Практичне заняття – є однією із найважливіших форм навчального процесу. Воно має за мету допомогти слухачам глибше уявити теоретичний матеріал, закріпити необхідні навички у застосуванні набутих теоретичних знань у своїй майбутній практичній діяльності.

Практичні заняття дають можливість розглянути більш детально навчальні питання та набути певних знань та умінь. Практичні заняття проводяться переважно у формі аналізу норм зарубіжного законодавства, розв'язання ситуаційних задач та вправ, вирішення тестових завдань.

При підготовці до практичного заняття слухачі повинні бути готовими відповісти на основні питання теми, розв'язати задачі (вправи) що вказані у плані заняття, скориставшись при цьому знаннями, отриманими на лекції та під час самостійної роботи.

Рішення завдань виконується у письмовій формі у робочих зошитах. Воно повинно бути розгорнутим і вмотивованим з посилання на відповідні статті як вітчизняного та і зарубіжного законодавства.

З метою розвитку у слухачів навичок основ наукової діяльності, порівняльного аналізу, до кожної з тем навчальної дисципліни «Порівняльне кримінальне право» додається перелік тем рефератів, контрольних робіт та індивідуальних навчально-дослідних завдань, що дає змогу слухачеві висловити власну точку зору по темі дослідження на семінарському або практичному занятті або брати участь у конференціях, проведення яких заплановано у Академії.

Реферат – стисле розкриття певного питання, що здійснюється на основі узагальнення відповідних матеріалів. В рефераті слід розкрити актуальність теми, охарактеризувати стан предмету дослідження, визначити й аргументувати проблеми

функціонування певного правового інституту як у вітчизняному так і у зарубіжному кримінальному законодавстві, а також визначити особливості його правового регулювання (залежно від назви теми), а також сформулювати пропозиції та рекомендації щодо його удосконалення. Для написання реферату слухач обов'язково має використати додаткові літературні джерела, а саме: монографії; наукові статті, опубліковані у періодичних наукових виданнях; сучасні статистичні та аналітичні матеріали та ін.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (далі - ІНДЗ) є однією із форм індивідуальної роботи слухача, що передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей через індивідуально-спрямований розвиток його здібностей, науково-дослідну діяльність. ІНДЗ виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення навчальної дисципліни «Порівняльне кримінальне право» у відповідності до графіка навчального процесу, виконання якого має на меті закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час аудиторних занять та самостійної підготовки. ІНДЗ припускає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок та елементів творчості. Обов'язкове написання ІНДЗ є умовою допуску до складання заліку лише тих осіб, які отримали позитивну оцінку. Вибір теми ІНДЗ слухачем проводиться самостійно на основі переліку тем, що подані у даному посібнику.

ТЕМА 2. СУЧАСНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ СИСТЕМИ. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЇХ РОЗВИТКУ

Метою заняття є вивчення поняття кримінально-правової системи; аналіз існуючої класифікації кримінально-правових систем в залежності від запропонованих науковцями критеріїв їх розмежування; визначення тенденції розвитку сучасних кримінально-правових систем світу.

Основні поняття теми: романо-германська кримінально-правова система, англо-американська кримінально-правова система, мусульманська кримінально-правова система, соціалістична кримінально-правова система, постсоціалістична кримінально-правова система.

План заняття:

1. *Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.*
2. *Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.*
3. *Виконання тестових завдань, як підсумок семінарського заняття.*
4. *Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.*

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Дайте визначення поняття кримінально-правова система?
2. Які кримінально-правові моделі правових систем в рамках західного права виділяє Фрейзе?
3. Визначте класифікацію кримінально-правових систем, запропоновану професором Ж. Праделем.
4. Яку класифікацію кримінально-правових систем визначає у своїх наукових працях Р. Давид.
5. Розкрийте зміст репресивної моделі кримінально-правової системи.
6. Які риси притаманні каральній кримінально-правовій системі?
7. Що ви розумієте під поняттям гуманістична кримінально-правова система?
8. Які ознаки романо-германської кримінально-правової системи?
9. Які ознаки англо-американської кримінально-правової системи?
10. Які ознаки мусульманської кримінально-правової системи?
11. Які ознаки соціалістичної кримінально-правової системи?
12. Які ознаки постсоціалістичної кримінально-правової системи?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Кримінально-правові моделі класифікації кримінально-правових систем за Фрейзе.
2. Класифікація кримінально-правових систем Жана Праделя.
3. Типологія кримінально-правових систем Рене Давида.
4. Особливості репресивної, каральної та гуманістичної кримінально-правової систем.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Правова система це:

- а) це комплекс взаємозалежних засобів та способів, призначених для регулювання суспільних відносин;
- б) це стійка єдність елементів правової системи, їх зв'язків, цілісності, зв'язків елементів із цілим;
- в) поняття, яке характеризує сукупність усіх правових явищ дійсності з точки зору вираження їхньої цілісності і взаємозв'язку, які склалися у певному суспільстві.

2. Види правових систем за Р. Давидом:

- а) романо-германська, англо-американська, мусульманська, соціалістична та постсоціалістична правові системи;
- б) репресивні, ліберальні, каральні, гімнастичні правові системи;
- в) англосаксонські, романські, традиційні, мусульманські;
- г) правильна відповідь у варіантах а) і б).

3. Характерними рисами романо-германської правової системи:

- а) домінування нормативно-правового акта як джерела права (форма);
- б) поділ системи права на публічне та приватне право;

- в) диференціація та кодифікація галузей права;
- г) нормативність права, розгляд норм права як загального правила поведінки, встановленого законодавцем;
- д) правильна відповідь у варіантах а), б), в), г).

4. Судовий прецедент є джерелом:

- а) англо-американської правової системи;
- б) романо-германської правової системи;
- в) мусульманської правової системи;
- г) правової системи країн Далекого Сходу.

5. В. В. Додонов в рамках романо-германської системи виділяє наступні підсистеми:

- а) французьку; югославську, група СНД, німецьку, італо-іберійську;
- б) німецьку, саксонську, германську, італійську, скандинавську;
- в) італо-іберійську; романську, французьку;
- г) британську, англо-американську, романо-германську.

6. На становлення соціалістичних правових систем значний вплив справила:

- а) рецепція римського права;
- б) радянська правова система;
- в) яacobінська диктатура;
- г) фашистський режим.

7. Залежно від особливостей соціонормативного регулювання суспільних відносин кримінально-правові системи можна класифікувати на:

- а) основні та додаткові;
- б) французькі та італійські;
- в) західні та східні;
- г) релігійні та світські.

8. У межах англо-американської правової системи виокремлюють:

- а) британську та американську моделі;
- б) дуалістичну модель;
- в) американську та індійську моделі;
- г) англійську та італійську моделі.

9. До соціалістичного типу правових систем належать:

- а) Китай, Куба, В'єтнам, Лаос, Північна Корея;
- б) Китай, Кенія, Індія, Чехія;
- в) Україна, Узбекистан, Вірменія, Білорусь;
- г) Латвія, Словачія, Швеція, Катар.

10. Українське кримінальне законодавство від країн романо-германського типу правової системи відрізняється:

- а) кодифікацією нормативно-правових актів та формально-матеріальному визначенні поняття злочину;
- б) класичним підходом до визначення злочину;
- в) особливістю побудови;
- г) використанням додаткових джерел права та формальним визначенням поняття злочину.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ.:КНТ, 2007. 596 с.
3. Лихова С., Дичаківська Т. Порівняльно-кримінальне право: наука, предмет, метод. *Юридична Україна*. 2008. № 10. С. 89–94.
4. Петришин О. Порівняльне правознавство: підручник. Харків: Право, 2012. 272 с.
5. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монография Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
6. Козочкин И. Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.
7. Крылова Н. Е. Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенности части: учебник для магистров. Москва: Юрайт, 2013. 1054 с.
8. Малиновский А. А. Сравнительное уголовное право: учебник. Москва: Юрлитинформ, 2016. 592 с.
9. Шестаков Д. А. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
10. Головкин Л.В., Крылова Н.Е. Уголовный кодекс Франции. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
11. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одиссей, 2013. 376 с.
12. Зубков В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монография. Москва: Юрлитинформ, 2013. 328 с.
13. Тацій В. Я., Борисов В. І., Тютюгін В. І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Харків: Право, 2015. 528 с.
14. Яценко С. С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав: навчальний посібник. Київ: Вид. дім. «Дакор», 2013. 168 с.

ТЕМА 3. ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Метою заняття є проведення загальної характеристики джерел кримінального права України та зарубіжних країн, зокрема джерел кримінального права в країнах англо-американської, романо-германської та мусульманської правових систем, дослідження особливостей кодифікації джерел кримінального прав зарубіжних країн.

Основні поняття теми: статутне право, судовий прецедент, кодифікований нормативно-правовий акт, кіяс, урф, іджма.

План заняття:

1. Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.
2. Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.
3. Виконання тестових завдань, як підсумок семінарського заняття.
4. Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.

**Завдання для індивідуальної роботи і підготовки
до семінарських занять**

1. Визначте джерела кримінального права України.
2. Назвіть джерела кримінального права країн англо-американської правової системи.
3. Які риси притаманні статутному праву?
4. Які підзаконні нормативно-правові акти можуть виступати джерелами федерального кримінального законодавства США?
5. Назвіть характерні риси романо-германської правової сім'ї.
6. Які країни входять до групи романського та німецького права?
7. Визначте особливості джерел кримінального права країн, що входять до романо-германської правової сім'ї.
8. В яких країнах, що входять до романо-германської правової сім'ї рішення вищих судів у конкретних справах виступають джерелами кримінального права?
9. Охарактеризуйте подвійну систему джерел мусульманського кримінального права.
10. Визначте місце Корана, Сунни, Урфу в системі мусульманського кримінального права.
11. Які критерії покладено в основу класифікації правопорушень у мусульманському кримінальному праві?
12. Проаналізуйте принцип дії кримінального права у часі, просторі та за колом осіб у зарубіжних країнах.

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Доктринальні праці як джерела кримінального права Великобританії та США.
2. Модельний Кримінальний кодекс США 1962 року і його значення для розвитку американського кримінального права.
3. Судовий прецедент як джерело кримінального права у Великобританії і США.
4. Структура джерел кримінального права США.
5. Структура джерел кримінального права країн романо-германської правової сім'ї.
6. Кіяс як акти тлумачення Корану і Сунни.
7. Звичай (урф) і доктрина (іджма) як джерела кримінального права.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. До джерел кримінального права англо-американської правової сім'ї належать:

- А) судовий прецедент;
- Б) судовий прецедент та статути;
- В) судовий прецедент, закони, статути;
- Г) декрети та постанови.

2. Відмінною рисою джерел країн загального права є:

- А) поділ права на публічне та приватне;
- Б) відсутність кодифікації;
- В) писане право;
- Г) визнання закону найвищим джерелом права.

3. Провідне місце у системі джерел федерального кримінального законодавства США посідає:

- А) Конституція США 1787 р;
- Б) Конституція США 1896 р;
- В) Конституція США 1756 р;
- Г) Конституція США 1971 р.

4. Характерними ознаками романо-германської правової сім'ї є:

- А) галузевий розподіл норм права та сувора ієрархія джерел права;
- Б) відсутність кодифікації;
- В) судовий прецедент як основне джерело права;
- Г) основу юридичного регулювання утворюють не загальні норми закону, а індивідуальні акти – судові рішення.

5. Особливістю кримінального права Німеччини є те, що воно:

- А) повністю кодифіковано;
- Б) не повністю кодифіковано;
- В) взагалі не кодифіковано.

6. Кримінальне право Німеччини віднесено до:

- А) конкурентного законодавства;
- Б) паралельного законодавства;
- В) взаємодіючого законодавства;
- Г) конкуруючого законодавства.

7. Подвійна система джерел кримінального законодавства мусульманських країн складається з двох груп:

- А) Корана та сунни;
- Б) правової доктрини та іджми;
- В) Корана, сунни, кіяса, іджми;
- Г) урфу, Корана, кіяса та сунни.

8. Які критерії покладено в основу класифікації правопорушень у мусульманському кримінальному праві:

- А) ступінь визначеності покарання за певний проступок і характер порушених інтересів і прав;
- Б) ступінь тяжкості вчинюваного діяння;
- В) розмір завданої шкоди;
- Г) належність особи, яка вичнила злочин, до певної соціальної групи.

9. Кримінальне законодавство Франції є:

- А) не кодифікованим;
- Б) представленим у виді збірника законів;
- В) кодифікованим;
- Г) частково кодифікованим, частина кримінально-правових норм представлена в інших нормативно-правових актах.

10. Кримінальний закон Франції застосовується за вчинення злочинних діянь вчинених на борту повітряних суден чи проти таких суден, що не приписані до Франції якщо:

- А) виконавець або потерпілий мають французьке громадянство;
- Б) це судно вимушено приземлилося у Франції;
- В) якщо пілот такого судна є громадянином країни з якою Франція уклала міжнародний договір;
- Г) якщо згода на арешт таких громадян визначена у відповідній Конвенції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ:Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.
3. Лихова С., Дичаківська Т. Порівняльно-кримінальне право: наука, предмет, метод. *Юридична Україна*. 2008. № 10. С. 89–94.
4. Лихова С. Я. Порівняльні дослідження в кримінальному праві України (аналіз та перспективи). *Порівняльно-правові дослідження*. 2011. № 1. С. 247–253.
5. Лихова С. Я. Порівняльне кримінальне право як навчальна дисципліна. Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку: зб. матеріалів міжнар. наук. симпозіуму «Дні порівняльного правознавства», м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). Київ. 2009. С. 155–159.
6. Петришин О. Порівняльне правознавство: підручник. Харків: Право, 2012. 272 с.
7. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монографія. Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.

8. Елаян Г. Ф. Основы мусульманского уголовного права: учеб. пособие. Махачкала: Изд. дом «Прииск», 2002. 120 с.
9. Козочкин И.Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. 528 с.
10. Крылова Н.Е. Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особен-ные части: учебник для магистров. Москва: Юрайт, 2013. 1054 с.
11. Шестакова Д.А. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. пер. с нем. Н. С. Рачковой. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
12. Головки Л. В. Уголовный кодекс Франции. пер. с фр. Н. Е. Крыловой. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
13. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнарод-ному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одіссей, 2013. 376 с.
14. Зубков В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монография. Москва: Юрлитинформ, 2013. 328 с.
15. Тацій В.Я., Борисов В.І., Тютюгін В.І. .Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Харків: Право, 2015. 528 с.
16. Яценко С. С. Основні питання Загальної частини кримі-нального права іноземних держав: навч. посіб. Київ: Вид. дім. «Дакор», 2013. 168 с.

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ (ЗЛОЧИННИХ ДІЯНЬ) У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.

План заняття:

1. *Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.*
2. *Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.*
3. *Виконання тестових завдань, як підсумок семінарського заняття.*
4. *Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.*

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Визначіть зміст існуючих підходів до розуміння законодавчого та доктринального поняття злочину.
2. За якими критеріями здійснюється класифікація злочинів (злочинних діянь) у зарубіжних країнах?
3. Які види злочинних діянь містяться у кримінальному праві країн романо-германської правової системи?
4. Визначте класифікацію злочинних діянь у англо-американській правовій системі.
5. За якими критеріями здійснюється відмежування злочинів від кримінальних проступків у зарубіжних країнах?
6. На які підвиди поділяється процесуальна класифікація злочинів у Англії?

7. Визначте особливості категоризації злочинних діянь у країнах мусульманської правової системи.
8. Які концепції вини у кримінально-правовій теорії вам відомі?
9. Визначте за допомогою порівняльного методу існуючі форми вини в Україні, Словаччині, Англії та Канаді.
10. Які ознаки притаманні суб'єкту злочину в кримінальному праві зарубіжних країн?
11. Назвіть відомі Вам вікові межі суб'єкта злочину в зарубіжних країнах?
12. Охарактеризуйте юридичну особу як суб'єкта злочину в зарубіжних країнах.
13. Як врегульовано питання про кримінальну відповідальність осіб, що вчинили злочин (злочинне діяння) у стані сп'яніння, зарубіжні кримінальні кодекси?
14. Дайте характеристику правилам Макнатена, що застосовуються в якості критерію неосудності в країнах англосаксонського права.

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Поняття злочину і його ознаки в англійському кримінальному праві.
2. Юридичні особи як суб'єкти злочину в зарубіжних країнах.
3. Особливості поняття вини і протиправності в кримінальному праві Німеччини.
4. Правила Макнатена для визначення психологічної ознаки неосудності в англійському кримінальному праві.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. При розгляді законодавчого та доктринального поняття злочину виділяються два підходи:

- а) формальний та формально-матеріальний;
- б) логічний та евристичний;
- в) умисний та необережний;
- г) матеріальний та формальний.

2. У Німеччині злочинні діяння підрозділяються на:

- а) злочини, проступки і порушення;
- б) посягання, замах;
- в) злочини і проступки;
- г) не підрозділяються.

3. У Франції злочини класифікуються на:

- а) злочини, проступки і порушення;
- б) невдалий та неможливий злочини;
- в) простий та складний злочин;
- г) кримінальне правопорушення і злочин.

4. За якими критеріями здійснюється розмежування злочинів та проступків у Словаччині:

- а) ступінь суспільної небезпеки;
- б) форма вини та строк покарання;
- в) тяжкість вчиненого діяння;
- г) санкція, предбачена за вчинення діяння.

5. На які види поділяються злочини за ступенем суспільної небезпеки у Англії:

- а) зрада та інші злочини;
- б) злочини проти влади та проти людини;
- в) тяжкі та не тяжкі;
- г) проступки та злочини.

6. Категорії злочинів у країнах мусульманської правової системи:

- а) злочини, що посягають на «права Аллаха»;
- б) злочини, що посягають на права окремих осіб;
- в) всі інші правопорушення «тазир», за які не встановлюється точна міра покарання;
- г) правильна відповідь у варіантах а), б), в).

7. Концепції вини у кримінально-правовій теорії:

- а) теорія небезпечного стану;
- б) оціночна (нормативна);
- в) психологічна, що представляє внутрішнє суб'єктивне ставлення особи до своїх протиправних дій та шкідливих наслідків;
- г) правильна відповідь у варіантах а), б), в).

8. Принцип презумпції кримінальної невідповідальності осіб, які досягли 18 років притаманна кримінальному законодавству:

- а) Франції;
- б) Англії;
- в) Німеччини;
- г) Швеції.

9. За приведення себе в стан абсолютного (патологічного) сп'яніння передбачено кримінальну відповідальність у:

- а) Німеччині;
- б) Польщі;
- в) Словаччині;
- г) Україні.

10. Дія Правил Макнатена спрямована на:

- а) захист підсудного від кримінального переслідування на підставі того, що особа яка вчинила злочинне діяння на момент його вчинення перебувала в стані неосудності;
- б) поновлення порушеного права на захист;
- в) на поновлення соціальної справедливості;

г) захист особи від незаконного переслідування та призначення покарання, що не відповідає ступеню суспільної небезпеки вчиненого злочинного діяння.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ:Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.
3. Кубанцев С. П. Правила Макнатена как концепция невменяемости в уголовном праве США. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravila-maknatena-kak-kontseptsiya-nevmenyaemosti-v-ugolovnom-prave-ssha> (дата звернення: 24 січня 2020 р.).
4. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: Монография Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
5. Козочкин И. Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.
6. Ежов А. Н., Селяков Н. А. Уголовное законодательство стран Европейского союза. Учебное пособие. Москва: Юрлитинформ, 2005. 240 с.
7. Шестакова Д. А. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
8. Головки Л. В. Уголовный кодекс Франции. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
9. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одіссей, 2013. 376 с.
10. Зубкова В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монография. Москва: Юрлитинформ, 2013. 328 с.
11. Яценко С. С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав: навч. посіб. Київ: Вид. дім. «Дакор», 2013. 168 с.
12. Вейберт С. И. Уголовное право стран Европейского Союза и России: сравнительный анализ: монография в 2 т. Т.1. Общая часть. Екатеринбург: Уральский институт-филиал РАНХиГС, 2012. 236 с.
13. Есаков Г. А., Крылова Н. Е., Серебренникова А. В. Уголовное право зарубежных стран: учебное пособие. Москва: Проспект, 2008. 336 с.
14. Кибальник А. Г. Основные положения Общей части уголовного права зарубежных государств. Москва: Илекса, 2008. 128 с.

ТЕМА 5. СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ (ЗЛОЧИННИХ ДІЯНЬ) У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

План заняття:

1. *Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.*

2. *Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.*
3. *Виконання тестових завдань, як підсумок семінарського заняття.*
4. *Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.*

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Стадії вчинення злочинів згідно КК України: поняття, ознаки, види.
2. Відповідальність за попередню злочинну діяльність (готування до злочину).
3. Замах на злочин у кримінальному законодавстві зарубіжних країн.
4. Добровільна відмова від злочину в кримінальному законодавстві зарубіжних країн.
5. Що таке «явні дії» по англо-американському кримінальному праву?
6. Як вирішується проблема добровільної відмови англійським законодавством?
7. У чому полягає формальність принципу невідповідальності за підготовчі дії?
8. Назвіть відмінність інститутів підмовництва і змови від інституту співучасті і покарання за її вчинення по законодавству США.
9. Чи існує обов'язкове пом'якшення покарання за замах в американських штатах?
10. Дайте поняття замаху по кримінальному праву Франції і ФРН.
11. Які правові наслідки добровільної відмови і діяльного каяття?

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Поняття стадій вчинення злочину за кримінальним правом України.
2. Особливості регламентації попередньої злочинної діяльності за кримінальним законодавством Англії.
3. Особливості регламентації попередньої злочинної діяльності за кримінальним законодавством США.
4. Особливості регламентації попередньої злочинної діяльності за кримінальним законодавством Франції.
5. Особливості регламентації попередньої злочинної діяльності за кримінальним законодавством ФРН.
6. Особливості визначення критеріїв замаху за кримінальним правом Англії
7. Добровільна відмова за англійським законодавством.
8. Поняття замаху за кримінальним правом Франції.
9. Відмінність інститутів підмовництва і змови від інституту співучасті і покарання за її вчинення.
10. Поняття замаху та відповідальність за нього в кримінальному праві зарубіжних країн.
11. Проблема відмежування замаху від готування в кримінальному праві зарубіжних країн.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Відповідно до кримінального законодавства ФРН певні етапи готування і здійснення навмисного злочину, що різняться характером дій на кожному етапі – це:

- А) готування до злочину;
- Б) здійснення злочину;
- В) стадії вчинення злочину;
- Г) умисний злочин.

2. Які виділяють стадії вчинення злочину в КК Італії:

- А) закінчений злочин;
- Б) співучасть у злочині;
- В) замах на злочин;
- Г) повторність злочину;
- Д) готування до злочину;
- Е) відповіді «а», «в», «д» є правильними.

3. Замах на злочин в кримінальному законодавстві ФРН – це:

- А) придбання, відшукування, виявлення різних засобів чи знарядь вчинення злочину;
- Б) навмисна дія, безпосередньо спрямована на вчинення злочину, але не доведена до кінця через обставини, що не залежали від волі винного;
- В) дії, що змінюють форму, якості засобів чи знарядь злочину, їх ремонт;
- Г) пошук співучасників, розроблення плану, вивчення місця вчинення злочину та ін.

5. В кримінальному законодавстві Японії готування до злочину складається з:

- А) підшукування;
- Б) пристосування;
- В) дії або бездіяльності;
- Г) всі відповіді вірні.

6. У яких випадках при готуванні до злочину особа має бути покарана відповідно до КК ФРН:

- А) готуванні до вбивства;
- Б) готуванні до державної зради;
- В) готування до крадіжки;
- Г) готування дій для викриття державної таємниці;
- Д) готування для підроблення грошей;
- Е) відповіді «б», «г», «д» є правильними.

8. Які виділяють стадії закінченого злочину за КК ФРН:

- А) завершення;
- Б) початок;
- В) фактичне закінчення;

Г) ця стадія злочину не поділяється.

10. Які з нижче перелічених формувань підпадають під стадію закінченого злочину згідно з КК Італії:

- А) підривні асоціації;
- Б) антинаціональні асоціації;
- В) злочинне співтовариство;
- Г) злочинне співтовариство мафіозного типу;
- Д) всі відповіді вірні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ:КНТ, 2007. 596 с.
3. Козочкин И. Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.
4. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монографія. Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
5. Ежов А.Н., Селяков Н. А. Уголовное законодательство стран Европейского союза. Учебное пособие. Москва: Юрлитинформ, 2005. 240 с.
6. Шестакова Д. А. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
7. Головки Л. В. Уголовный кодекс Франции. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
8. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнарод-ному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одіссей, 2013. 376 с.
9. Зубкова В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монографія. Москва: Юрлитинформ, 2013. 328 с.
10. Яценко С. С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав: навч. посіб. Київ: Вид. дім. «Дакор», 2013. 168 с.
11. Вейберт С. И. Уголовное право стран Европейского Союза и России: сравнительный анализ: монографія в 2 т. Т.1. Общая часть. Екатеринбург: Уральский институт-филиал РАНХиГС, 2012. 236 с.
12. Есаков Г. А., Крылова Н.Е., Серебренникова А.В. Уголовное право зарубежных стран: учебное пособие. Москва: Проспект, 2008. 336 с.
13. Кибальник А. Г. Основные положения Общей части уголовного права зарубежных государств. Москва: Илекса, 2008. 128 с.

ТЕМА 8. ПОКАРАННЯ ТА ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

План заняття:

1. Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.
2. Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.
3. Виконання тестових завдань, як підсумок семінарського заняття.
4. Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Поняття покарання і його мета.
2. Система покарань та їх види.
3. Інші заходи кримінально-правового характеру (заходи безпеки).
4. Інститут пробації у зарубіжних країнах.
5. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, жінок та осіб, які піклуються про малолітніх дітей у зарубіжних країнах. Особливості їх призначення.
6. Які теорії покарання існують в Англії?
7. Охарактеризуйте теорію виправлення по англійському кримінальному праву.
8. В чому суть змішаної теорії сутності і цілей покарання за кримінальним правом США?
9. Який зміст моральної й утилітарної функцій покарання по КК Франції?
10. Визначте абсолютні, відносні і змішані теорії покарання за кримінальним правом ФРН.
11. Які основні і додаткові покарання Ви знаєте?
12. Чи відрізняється страта в Англії від страти в США?
13. Назвіть підстави застосування страти в Англії.
14. Що таке режим напівволі по КК Франції?
15. Чи може тюремне ув'язнення виконуватися в роздріб та в яких державах?
16. Які види покарань для юридичних осіб існують в США?
17. Чи всі штати США мають такий вид покарання, як страта?
18. Чи можливо заміна штрафу позбавленням волі у кримінальному праві ФРН?
19. В чому сутність інституту поруки за англо-американським правом?
20. Зміст превентивного ув'язнення у ФРН.
21. Які заходи безпеки застосовуються до алкоголіків, наркоманів та токсикоманів, психічно хворих осіб, неповнолітніх?

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Види альтернативних позбавленню волі покарань у зарубіжних країнах.
2. Види позбавлення прав: позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення політичних або цивільних прав,

позбавлення права керувати транспортним засобом, призупинення майнових та сімейних прав (інтердикт) та ін. у законодавстві зарубіжних країн.

3. Додаткове кримінальне право у ФРН.

4. Особливості покарань щодо юридичних осіб (штраф, конфіскація майна, ліквідація та ін.).

5. Інститут поруки, продовжуване ув'язнення в Англії, США.

6. «Двоколіїність» (дуалістичність) системи кримінально-правових заходів у німецькому праві.

7. Види заходів безпеки та виправлення, що пов'язані з позбавленням волі та що не пов'язані з позбавленням волі.

8. Відмінність заходів безпеки від покарання.

9. Окремі види заходів безпеки за кримінальним правом Англії і США.

10. Превентивне ув'язнення у Німеччині.

11. Режим безпеки в кримінальному праві Франції.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Який вид покарання застосовується у Франції за законом, що забороняє людям ховати обличчя на публіці?

А) виправні роботи;

Б) ув'язнення;

В) штраф.

2. За які злочини відповідно до КК Франції застосовується покарання у виді «довічного кримінального замкнення»?

А) за вчинення політичних злочинів;

Б) за вчинення загальнокримінальних злочинів;

В) правильної відповіді немає.

3. Що з перерахованого є додатковим видом покарання у ФРН?

А) заборона на керування транспортним засобом;

Б) конфіскація вигоди, одержаної злочинним шляхом;

В) а також конфіскації знарядь і засобів злочину, майновий штраф;

Г) усі відповіді вірні.

4. В якій країні є смертна кара?

А) США (в деяких штатах);

Б) Болгарія;

В) Уругвай.

5. Який вид покарань застосовується в Японії у випадку якщо особа не може сплатити штраф?

А) тримання в тюрмі;

Б) тримання в робітничому будинку;

В) домашній арешт.

6. Що відноситься до основних видів покарань в Німеччині?

- А) штраф;
- Б) позбавлення волі на строк до п'ятнадцяти років або довічне ув'язнення;
- В) усі відповіді вірні.

7. Який вид покарань застосовується в Англії до неповнолітніх?

- А) штраф, який сплачується особами, які займаються їх вихованням;
- Б) громадські роботи;
- В) попередження.

8. Яка класифікація системи кримінальних покарання у Франції:

- А) кримінальні покарання (за злочини), виправні покарання (за проступки), поліцейські покарання (за порушення);
- Б) адміністративні покарання, кримінальні покарання, позбавлення військового або спеціального звання;
- В) громадські роботи, штраф і позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- Г) майнові покарання, кримінальні, адміністративні.

9. Які види додаткових покарань існують за кримінальним правом Франції:

- А) заборона займання професійною діяльністю, з якою було пов'язане вчинення злочину;
- Б) позбавлення водійських прав;
- В) позбавлення або обмеження сімейних прав, конфіскація зброї, позбавлення на строк до 10 років прав іноземця перебувати на французькій території;
- Г) всі відповіді правильні.

10. Який максимальний строк позбавлення волі в Англії:

- А) 25 років;
- Б) 30 років;
- В) 10 років;
- Г) 15 років.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.
3. Савченко А. В. Застосування смертної кари та позбавлення волі у США. *Право України*. 2005. № 6. С. 120-123.

4. Стадник В. В. До питання виконання покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх у зарубіжних країнах . *Проблеми пенітенціарної теорії та практики*. 2004. № 9. С. 235-240.
5. Хавронюк М. Положення про покарання у конституціях європейських держав. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2005. № 1. С. 153-161.
6. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: Монография Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
7. Козочкин И. Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.
8. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монография. Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
9. Ежов А. Н., Селяков Н. А. Уголовное законодательство стран Европейского союза. Учебное пособие. Москва: Юрлитинформ, 2005. 240 с.

ТЕМА 9. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

План заняття:

1. *Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.*
2. *Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.*
3. *Виконання тестових завдань, як підсумок семінарського заняття.*
4. *Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.*

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Структура Особливої частини кримінальних кодексів деяких зарубіжних країн.
2. Особливості Особливої частини кримінального права країн, що належать до різних правових сімей.
3. Злочинні діяння, які у Кримінальному кодексі України не виділяються в окремі розділи (не згадуються).
4. В чому полягає складність структури Особливої частини кримінальних кодексів Естонії, Болгарії та Албанії.
5. Що виступає джерелами Особливої частини кримінального права іноземних країн?
6. Які сучасні правові сім'ї вирізняють у науці порівняльного кримінального права?
7. Які специфічні риси Особливої частини кримінального права держав романо-германської сім'ї?
8. Які специфічні риси Особливої частини кримінального права держав загального права?

9. Які специфічні риси Особливої частини кримінального права мусульманських держав?
10. Які специфічні риси Особливої частини кримінального права держав Далекого Сходу?

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Система злочинних діянь проти життя та здоров'я особи за кримінальним законодавством Франції, Німеччини та Італії.
2. Вбивство вчинене у результаті мотивації, яка заслуговує на особливий осуд за кримінальним законодавством Польщі.
3. Злочинні діяння, що створюють небезпеку для життя чи здоров'я у кримінальному законодавстві Білорусі, Болгарії, Бельгії, Данії та Норвегії.
4. Злочинні діяння проти волі особи (фізичної, психічної).
5. Злочинні діяння проти статевої свободи та статевої недоторканості особи у кримінальному законодавстві зарубіжних країн.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. ***За яким критерієм розташовані розділи Особливої частини КК України:***
 - А) за ступенем суспільної небезпечності вчинюваних діянь;
 - Б) за родовим об'єктом;
 - В) за формою злочинного умислу;
 - Г) за характером небезпеки.

2. ***У Особливій частині КК ФРН на першому місті розташовані діяння:***
 - А) проти миру і проти держави;
 - Б) проти судової влади;
 - В) проти особи та сім'ї;
 - Г) проти громадського порядку.

3. ***За яким принципом сформульовані склади злочинів у Особливій частині КК Франції:***
 - А) «один склад – одна норма»;
 - Б) солідарної відповідальності співучасників злочину;
 - В) за формою злочинного наміру;
 - Г) за характером небезпеки.

4. ***У КК ФРН злочинами проти життя визнаються:***
 - А) убивство, залишення у небезпеці, переривання вагітності;
 - Б) дітовбивство, вбивство;
 - В) доведення до самогубства, дуель, аборт.

5. ***Злочинами проти здоров'я відповідно до КК ФРН визнаються:***
 - А) небезпечне тілесне ушкодження;

- Б) тілесне ушкодження зі смертельним наслідком;
- В) нанесення тілесних ушкоджень опікунові;
- Г) всі відповіді є правильними.

6. У Литві до злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту законодавець відносить:

- А) порушення дорожнього руху;
- Б) недоброякісний догляд за транспортними шляхами;
- В) не проходження своєчасного огляду транспортного засобу.

7. Норми Особливої частини кримінального законодавства США можна поділити на:

- А) імперативні, заохочувальні та примусові;
- Б) заборонювальні, розяснювальні та заохочувальні;
- В) диспозицію, гіпотезу та санкцію;
- Г) основні та додаткові.

8. Кримінальну відповідальність за які види злочинів передбачено спеціальним законодавством у США:

- А) за злочини проти безпеки виробництва;
- Б) за військові злочини;
- В) за злочини проти індіанців.

9. За які специфічні види злочинів передбачена кримінальна відповідальність у США:

- А) незаконний арешт;
- Б) гемблінг;
- В) телемаркетинг;
- Г) рекетирство.

10. Чи передбачено у кримінальному законодавстві США кримінальну відповідальність за злочини проти безпеки виробництва:

- А) Так;
- Б) Ні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.
3. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: Монография Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.

4. Козочкин И. Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.
5. Ежов А.Н., Селяков Н. А. Уголовное законодательство стран Европейского союза. Учебное пособие. Москва: Юрлитинформ, 2005. 240 с.
6. Шестакова Д. А. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
7. Головкин Л. В. Уголовный кодекс Франции. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
8. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одіссей, 2013. 376 с.
9. Зубков В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монография. Москва: Юрлитинформ, 2013. 328 с.
10. Тацій В. Я., Борисов В.І., Тютюгін В.І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Харків: Право, 2015. 528 с.
11. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав: навчальний посібник. Київ: Вид. дім. «Дакор», 2013. 168 с.
12. Вейберт С. И. Уголовное право стран Европейского Союза и России: сравнительный анализ: монография в 2 т. Т.1. Общая часть. Екатеринбург: Уральский институт-филиал РАНХиГС, 2012. 236 с.
13. Есаков Г. А., Крылова Н. Е., Серебренникова А. В. Уголовное право зарубежных стран. Учебное пособие. Москва: Проспект, 2008. 336 с.
14. Кибальник А. Г. Основные положения общей части уголовного права зарубежных государств. Москва: Илекса, 2008. 128 с.

3.2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 6. СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ (ЗЛОЧИННОМУ ДІЯННІ) В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

План заняття:

1. *Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.*
2. *Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.*
3. *Вирішення завдань (вправ) по темі заняття.*
4. *Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.*

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до практичного заняття

1. Визначте поняття та ознаки співучасті в кримінальному праві.
2. Охарактеризувати види співучасників злочинів за КК України.
3. Які форми співучасті вам відомі?

4. У чому різниця між формами співучасті, що виокремлені українським законодавцем і формами співучасті за КК Франції?
5. Розкрийте зміст акцесорної концепції співучасті що притаманна кримінальному законодавству Франції та Німеччини.
6. В чому сутність концепції самостійної відповідальності співучасників в країнах англо-американської правової системи.
7. Як ви розумієте поняття концепції колективної відповідальності?
8. Визначте сутність конструкції «розумної людини» при вирішенні питання про відповідальність за ексцес виконавця в англійському та американському кримінальному праві.
9. Охарактеризуйте інститут причетності до злочину (злочинного діяння): її види, відмінність від співучасті.

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Особливості інституту співучасті в різних країнах світу.
2. Ексцес виконавця, поняття, відповідальність співучасників.
3. Форми співучасті в країнах світу.
4. Особливості кваліфікації діяння організатора, підбурювача, пособника та приховувача у зарубіжних країнах.
5. Відповідальність співучасників за законодавством Франції, Англії та США.
6. Поняття організованої групи та злочинного об'єднання за КК Литви.
7. Змова та пропозиція вчинити злочин за кримінальним законодавством Іспанії.
8. Співучасть за американським кримінальним правом.
9. Види співучасників за кримінальним законодавством країн пострадянського простору.
10. Аналіз судової практики у справах щодо злочинів, вчинених у співучасті.

Ситуаційні задачі або вправи

1. На підставі аналізу кримінального законодавства Англії та США визначте спільні та відмінні риси інституту співучасті у зазначених країнах та Україні.
2. Визначте, за яким принципом за співучасть у вчиненні злочину, визначається кримінальна відповідальність в Німеччині та Україні.
3. Ознайомтеся з працями Р. В. Орловського «Кримінальна відповідальність за пособництво у вчиненні злочину» (2000 р.); Г. П. Журавської «Співучасть у вчиненні злочину за кримінальним правом України» (2004 р.); Н. О. Гуторової «Вчинення злочину організованою групою осіб» (1996 р.) та визначіть, які проблемні питання інституту співучасті автори досліджували у своїх роботах, висловіть свою думку про те чи поділяєте ви з ними її.
4. Здійсніть порівняльний аналіз інституту співучасті у вітчизняному та зарубіжному кримінальних законодавствах. Визначте їхні спільні риси та відмінності шляхом побудови порівняльної таблиці.

Тести
(обрати єдину правильну відповідь)

1 варіант

1. На які категорії, що склалися історично, діляться всі співучасники у Великобританії?

- А) організатори і виконавці;
- Б) організатори і співучасники;
- В) виконавці і посібники;
- Г) виконавці та співучасники.

2. Що означає суб'єктивна сторона співучасті у Великобританії?

- А) єдність дій учасників злочину;
- Б) єдність наміру учасників злочину;
- В) єдність мети учасників злочину;
- Г) єдність мотивів учасників злочину.

3. Хто такий виконавець за законодавством Великобританії?

- А) той, «хто забезпечує або консультує вчинення злочину іншою особою, а також керує ним» ;
- Б) особа, яка організувала вчинення злочину або керувала його вчиненням, а також особа, яка утворила організовану групу чи злочинне співтовариство або керувала ними;
- В) особа, яка схилила іншу особу до вчинення злочину шляхом домовленості, підкупу, загрози або іншим способом;
- Г) той, хто безпосередньо здійснює злочинне діяння.

4. У якому випадку пособники можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності за законодавством Великобританії?

- А) якщо вони до моменту вчинення злочину зробили все від них залежне для того, щоб злочину запобігли;
- Б) якщо вони до моменту вчинення злочину запобігли йому;
- В) якщо вони до моменту настання негативних наслідків зробили все від них залежне для того, щоб вони не наступили;
- Г) якщо вони до моменту настання негативних наслідків прийшли з повинною.

5. Чи можливо пособництво після факту вчинення злочину за законодавством Великобританії?

- А) це один з видів співучасті;
- Б) це можливо лише у разі вчинення злочинів з формальним складом;
- В) це самостійний злочин;
- Г) це неможливо.

6. Хто такий співучасник у французькому законодавстві?

- А) один із виконавців злочину, якщо є кілька виконавців;
- Б) той, хто прямо в матеріальному скоєнні злочину не бере участь, але хто опосередковано і акцесорно приєднується до нього, провокуючи або полегшуючи його здійснення;
- В) той, хто допомагає приховати сліди злочину;
- Г) правильної відповіді немає.

7. Які основні види співучасті у залежності від часу вчинення відповідних дій за французьким законодавством?

- А) до виконання злочину (провини);
- Б) під час виконання злочину (проступку);
- В) після вчинення злочину (провини);
- Г) всі відповіді є вірними.

8. Чи можлива співучасть у формі бездіяльності за французьким законодавством?

- А) так;
- Б) немає;
- В) якщо саме злочин вчиняється у формі бездіяльності;
- Г) якщо ця бездіяльність призвела до тяжких наслідків.

9. До якої категорії належить заздалегідь обіцяне приховування за французьким законодавством?

- А) до форми допомоги або сприяння;
- Б) до виду надання коштів для вчинення злочину;
- В) до форми підбурювання до вчинення злочину;
- Г) до форми керівництва злочином.

10. Чи є заздалегідь не обіцяне приховування майна, що походить від злочину або проступку формою співучасті за французьким законодавством?

- А) так, це вид пособництва;
- Б) так, це відноситься до форми допомоги або сприяння;
- В) так, це одна з самостійних форм співучасті;
- Г) немає, це самостійне злочинне діяння.

11. До якої форми співучасті за французьким законодавством відноситься недонесення?

- А) пособництво;
- Б) приховування;
- В) сприяння.
- Г) це самостійний проступок.

12. Які основні форми виконавства за законодавством ФРН?

- А) одноосібне виконавство;

- Б) співвиконавство;
- В) посереднє виконавство;
- Г) всі відповіді є вірними.

13. Хто такий співучасник за Кримінальним кодексом ФРН?

- А) той, хто, спрямовуючи свої дії на заподіяння злочинного результату, сам не бере безпосередньої участі у виконанні складу;
- Б) один з учасників скоєння злочину;
- В) той, хто допомагає приховати сліди злочину;
- Г) той, хто організовує злочин.

14. У яких формах виражається співучасть за законодавством ФРН?

- А) виконання і підбурювання;
- Б) підбурювання і пособництво;
- В) організація і виконання;
- Г) організація і пособництво.

15. Ексцес виконання – це...

- А) першопочатковий задум;
- Б) повтор злочину;
- В) продовження злочину;
- Г) виконання злочину.

16. Приховування речей – це...

- А) вид причетності до злочину у Франції;
- Б) зберігання речей;
- В) передача речі;
- Г) правильним є все наведене.

17. Недонесення про злочин – це...

- А) неповідомлення організатора про виконання злочину;
- Б) неповідомлення про злочин правоохоронних органів;
- В) не доведення злочину до кінця;
- Г) правильної відповіді немає.

18. В Англії існують такі види причетності до злочину:

- А) приховування предметів;
- Б) недонесення про злочин;
- В) потурання;
- Г) правильним є все наведене

2 варіант

1. Чи може бути необережне пособництво за законодавством ФРН?

- А) так;
- Б) немає.
- В) тільки у разі вчинення необережних злочинів;
- Г) тільки у разі вчинення злочинів проти особистості.

2. Які основні види приховування за законодавством ФРН?

- А) приховування злочинця;
- Б) приховування злочину;
- В) приховування майна, здобутого злочинним шляхом;
- Г) всі відповіді є вірними.

3. Чи можлива кримінальна відповідальність юридичних осіб за законодавством США?

- А) так;
- Б) немає;
- В) у разі навмисної форми вини;
- Д) у разі співучасті кількох юридичних осіб.

4. Які обставини необхідні для кримінальної відповідальності юридичних осіб за законодавством Франції?

- А) злочинне діяння повинно бути навмисним;
- Б) злочинне діяння повинно бути скоєно на користь юридичної особи;
- В) злочинне діяння повинно бути скоєно його керівником або представником;
- Г) злочинне діяння повинно спричинити тяжкі наслідки.

5. В якій країні інститут співучасті врегульований нормами загального права?

- А) Англії;
- Б) США;
- В) Німеччині;
- Г) Франції.

6. У чому полягає «акцесорна теорія» співучасті?

- А) Відповідальність співучасників пов'язана з відповідальністю виконавця;
- Б) Відповідальність покладається на виконавця;
- В) Відповідальність покладається на організатора;
- Г) Відповідальність покладається на пособника.

7. У США всі співучасники поділяються на...

- А) виконавців;
- Б) пособників;
- В) виконавців і пособників;
- Г) організаторів.

8. Відповідно до КК Англії виконавцем першого ступеня – є ...

- А) організатор;
- Б) пособник;
- В) особа, яка сама вчиняє злочин;
- Г) правильної відповіді немає.

9. Відповідно до КК Англії виконавцем другого ступеня визначено ...

- А) організатора;
- Б) пособника;
- В) особу, яка надала допомогу або сприяла під час вчинення злочину.
- Г) особу, яка сама вчиняє злочин.

10. Пособник після факту вчинення злочину – це...

- А) приховувачі осіб, що вчинили злочин;
- Б) організатори;
- В) особа, яка сприяла злочину;
- Г) правильної відповіді немає.

11. Інститут співучасті в Англії зазнав суттєвих змін після...

- А) прийняття Закону «Про кримінальне право» 1967 р.;
- Б) прийняття Закону «Про покарання» 1967 р.;
- В) прийняття Закону «Про кримінальне право» 1960 р.;
- Г) правильної відповіді немає.

12. До видів співучасті в Англії відносяться...

- А) співучасть шляхом надання допомоги;
- Б) шляхом заохочення або підбурювання;
- В) шляхом надання порад;
- Г) правильним є все наведене.

13. В Англії максимальне покарання для пособника становить...

- А) до 1 року;
- Б) до 2 років;
- В) до 3 років;
- Г) до 4 років ув'язнення.

14. В кримінальному законодавстві якої країни існує відповідальність за недонесення про факт вчинення злочину?

- А) США;
- Б) Англії;
- В) Франції;
- Г) Німеччини.

15. У КК Франції 1810 року міститься...

- А) загальне визначення співучасті;

- Б) загальне визначення співучасті та визначаються види співучасті;
- В) тільки визначаються види співучасті;
- Г) правильної відповіді немає.

16. У КК Франції 1810 року виділяються форм співучасті...

- А) одна;
- Б) дві;
- В) три;
- Г) чотири.

17. Виконавцем згідно з КК Франції 1810 року є ...

- А) той, хто здійснює або намагається здійснити злочинну дію;
- Б) той, хто готує злочин;
- В) той, хто організовує злочин;
- Г) правильної відповіді немає.

18. Які обставини, що впливають на відповідальність співучасників вирізняються у Франції?

- А) реальні та не реальні;
- Б) реальні та особисті;
- В) особисті;
- Г) правильної відповіді немає.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монографія. Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
2. Мельник М.І., Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Харків: Фактор, 2011. 1280 с.
4. Бажанов М.И., Сташис В.В., Таций В.Я. Уголовное право Украины. Общая часть: ученик. Киев: Юринком Интер, 2003. 512 с.
5. Зінченко І.О. Співучасть у злочині за кримінальним правом України та Англії: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. № 3. 2013. С. 205-216.
6. Полянський Н.Н. Уголовное право и уголовный суд Англии. Москва: Юрид.лит, 1969. 399 с.
7. Яценко С.С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав: навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2013. 168 с.
5. Голованов Н.А., Козочкин И.Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учебное пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.
6. Кузнецова Н.Ф., Беляев С.С. Уголовный кодекс Швеции. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 320 с.
8. Запевалов В.В., Манцев Н.И. Уголовный кодекс Эстонской республики. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 262 с.

9. Коробеев А.И. Уголовный кодекс Японии. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 226 с.
10. Хохлова І. В., Шем'яков О. П. Кримінальне право зарубіжних країн (в питаннях та відповідях): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 256 с.
11. Козочкин И.Д. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии): Сборник законодательных материалов. Москва. Юрид.лит, 2001. 352 с.

ТЕМА 7. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.

План заняття:

1. *Усне опитування питань по темі, з'ясування рівня засвоєння студентами термінів і понять.*
2. *Заслуховування підготовлених по темі рефератів, доповідей, коротких повідомлень з використанням мультимедійних засобів.*
3. *Вирішення завдань по темі заняття.*
4. *Оцінювання рівня знань та активності роботи на занятті.*

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до практичного заняття

1. При підготовці до практичного заняття опрацювати наступні питання:
 - визначте види обставин, що виключають злочинність діяння у відповідності до КК України;
 - виокреміть особливості правової регламентації необхідної оборони, затримання особи, що вчинила злочинне діяння, і крайньої необхідності;
 - розкрийте сутність особливостей правової регламентації інших обставин, що виключають злочинність діяння;
 - охарактеризуйте інститут провокації злочинного діяння у зарубіжному та вітчизняному кримінальних законодавствах.
2. Для участі у диспуті слухачам необхідно за допомогою аналізу кримінального законодавства Англії, Німеччини, США та Франції ознайомитися з системою обставин, що виключають злочинність діяння. При цьому провести порівняльну характеристику інституту, що вивчається з вітчизняним законодавством, при цьому виокремити як спільні так і відмінні його риси.

Теми для диспуту:

1. Система обставин, що виключають злочинність діяння за кримінальним правом Англії та України.
2. Обставини, що виключають злочинність діяння в кримінальному праві Німеччини, Франції, США.

Тематика рефератів і контрольних робіт

1. Система «захистів» за американським кримінальним правом.
2. Система обставин, що виключають злочинність діяння за кримінальним законодавством Франції.
3. Система обставин, що виключають злочинність діяння в англійському законодавстві.
4. Умови правомірності застосування фізичної сили за КК штату Нью-Йорк.
5. Умови правомірності захисту при необхідній обороні за КК Франції.
6. Інститут правової помилки як обставини, що виключає кримінальну відповідальність у кримінальному праві Франції.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1 варіант

- 1. Яку назву отримали обставини, що виключають злочинність діяння у Кримінальному Кодексі Франції?**
 - А) обставини, що виключають злочинність діяння;
 - Б) підстави ненастання кримінальної відповідальності;
 - В) злочинні діяння;
 - Г) підстави настання кримінальної відповідальності .

- 2. Чи використовує поняття обставин, що виключають злочинність діяння, французька кримінально-правова наука і законодавство?**
 - А) Так;
 - Б) Ні.

- 3. Назвіть підстави, за наявності яких особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності у Франції?**
 - А) неосудність;
 - Б) примус до вчинення злочину;
 - В) недосягнення особою 13-річного віку;
 - Г) всі варіанти правильні.

- 4. З якої концепції історично виходить кримінальне право Франції?**
 - А) про свободну волю суб'єкта злочину;
 - Б) про здатність суб'єкта «розуміти і бажати»;
 - В) про вільне життя;
 - Г) всі варіанти є правильні.

- 5. На якій стадії кваліфікації суспільно небезпечного діяння у Франції вирішується питання про наявність обставин, що виключають злочинність діяння?**

- А) на першій;
- Б) на другій;
- В) на третій;
- Г) на четвертій.

6. Підставою притягнення особи до кримінальної відповідальності у США є наявність...

- А) тотожних ознак юридичного і фактичного складу злочину;
- Б) фактичного складу злочину і при тотожних підставах;
- В) тотожності ознак юридичного складу злочину;
- Г) всі варіанти правильні.

7. Що розуміють під терміном обставини, що виключають злочинність діяння в кримінальному праві США?

- А) це другорядний член речення, який вказує на різні умови, за яких відбувається дія або виявляється ознака;
- Б) це передбачені в законодавстві умови, за наявності яких діяння, формально подібне до злочину, не є злочинним, а в окремих випадках є навіть суспільно корисним;
- В) це ототожнення з вчинком, у другому – з діянням;
- Г) всі варіанти є правильні.

8. Які обставини можуть служити підставою для звільнення від кримінального переслідування в Англії?

- А) необхідна оборона і попередження злочину;
- Б) необхідність;
- В) виконання наказу начальника;
- Г) всі варіанти правильні.

2 варіант

1. Який нормативно-правовий акт у Англії визначає порядок притягнення особи до кримінальної відповідальності за умови вчинення нею діяння у стані необхідної оборони?

- А) Закон «Про карну корупцію»;
- Б) Закон «Про карну злочинність»;
- В) Кримінальний кодексом Англії;
- Г) Закон «Про злочинність».

2. Якою системою захистів характеризується американське кримінальне право?

- А) виключається кримінальна відповідальність;
- Б) виключається винність;
- В) виключається караність діяння;
- Г) виключається карна відповідальність.

3. Що називають обставинами, що виключають кримінальну відповідальність в Американському праві?

- А) це фізичний чи психічний примус до здійснення злочинного діяння, провокація, розпорядження чи санкціонування правом, необхідна оборона, крайня необхідність;
- Б) це другорядний член речення, який вказує на різні умови, за яких відбувається дія або виявляється ознака;
- В) це передбачені в законодавстві умови, за наявності яких діяння, формально подібне до злочину, не є злочинним, а в окремих випадках є навіть суспільно корисним;
- Г) всі варіанти є правильні.

4. До якої груп Французьке кримінальне право відносить обставини, що виключають злочинність діяння?

- А) до таких, що виключають протиправність;
- Б) до таких, що виключають провину;
- В) не має правильної відповіді.

5. До якого року інститут крайньої необхідності не було закріплено у Франції?

- А) до 1991;
- Б) до 1993;
- В) до 1994;
- Г) до 1992.

6. Що з перерахованого французький законодавець відносить до обставин, що звільняють від кримінальної відповідальності ?

- А) недосягнення 13-літнього віку;
- Б) примус до здійснення злочинного діяння;
- В) помилку в праві;
- Г) всі варіанти правильні.

7. Скільки правомірних захистів встановлено в КК Франції?

- А) два;
- Б) три;
- В) чотири;
- Г) шість.

8. В якому році Касаційний Суд Франції дав роз'яснення, що таке законодавча презумція?

- А) в 1999 році;
- Б) в 1991 році;
- В) в 1959 році;
- Г) в 1969 році.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ:Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ:КНТ, 2007. 596 с.
3. Блинська С. Обставини, що виключають злочинність діяння в зарубіжному та українському законодавствах. *Міліція України*. 2003. № 8. С. 20-22.
4. Козочкин И.Д. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии): сб. законодат. Материалов. Москва: Зерцало, 2001. 352 с.
5. Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 120 с.
6. Туляков В.О. Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2012. 424 с.
7. Старовойтова Ю. Г. Загальна частина кримінального права Англії та США: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2012. 104 с.
8. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния: монографія. Харьков: Основа, 1991. 360 с.
9. Никифоров Б.С. Примерный уголовный кодекс (США). Официальный проект Института американского права. Москва. 1969, 393 с.

Індивідуальні завдання

1. Джерела кримінального права Англії та США.
2. Джерела кримінального права Франції.
3. Джерела кримінального права Німеччини.
4. Судовий прецедент як джерело кримінального права Англії і США.
5. Принципи кримінальної відповідальності за кримінальним правом США.
6. Поняття злочину в кримінальному праві зарубіжних країн.
7. Класифікації злочинних діянь і їх значення в кримінальному праві зарубіжних країн.
8. Відповідальність юридичних осіб (корпорацій) з кримінального права Англії, Франції і США.
9. Інститут необхідної оборони в кримінальному праві Франції та Німеччини.
10. Поняття вини в англо-американському кримінальному праві.
11. Поняття і форми вини в кримінальному праві Франції.
12. Поняття замаху і відповідальність за нього в кримінальному праві зарубіжних країн.
13. Проблема відмежування замаху від готування в кримінальному праві зарубіжних країн.
14. Поняття неосудності та її критеріїв в зарубіжному кримінальному праві.
15. Поняття неосудності та обмеженої осудності в кримінальному праві зарубіжних країн.
16. Система обставин, що виключають настання кримінальної відповідальності у зарубіжному кримінальному праві.
17. Відповідальність за організовані форми вчинення злочину з кримінального права зарубіжних країн.
18. Форми співучасті та види співучасників у кримінальному праві Англії і США.
19. Нові види позбавлення волі в кримінальному праві Франції.
20. Система і види покарань в кримінальному праві зарубіжних країн (будь-якої держави - за вибором студента).
21. Смертна кара і довічне позбавлення волі як види покарання в зарубіжному кримінальному праві.
22. Майнові покарання в кримінальному праві зарубіжних країн.
23. Інститут пробації в кримінальному праві зарубіжних країн.
24. Індивідуалізація кримінальної відповідальності і покарання в КК Франції.
25. Відповідальність за злочини проти життя за кримінальним правом зарубіжних країн.
26. Відповідальність за злочини проти власності за кримінальним правом зарубіжних країн.

27. Відповідальність за злочини проти держави з кримінального права зарубіжних країн.
28. Порівняльний аналіз інституту співучасті у вітчизняному та зарубіжному кримінальному законодавствах.
29. Досвід зарубіжних країн у частині впровадження інституту кримінального проступку.
30. Особливості системи кримінальних покарань у зарубіжних країнах.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні Заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)
Розділ 1 Поняття порівняльного кримінального права та його місце в системі юридичних наук					
1	Порівняльне кримінальне право, його предмет, метод та місце в системі наук	6	1	5	-
2	Сучасні кримінально-правові системи. Основні тенденції їх розвитку	6	1	5	-
3	Джерела кримінального права України та зарубіжних країн	6	1	5	-
Розділ 2 Інститут злочину у кримінальному праві зарубіжних країн та України					
4	Поняття, ознаки та класифікація злочинів (злочинних діянь) у кримінальному праві України та зарубіжних країн. Склад злочину (поняття та ознаки, значення)	6	1	5	-
5	Стадії вчинення злочину (злочинних діянь) у кримінальному праві України та зарубіжних країн	6	1	5	-

6	Співучасть у злочині (злочинному діянні) в кримінальному праві України та зарубіжних країн	6	1		5
7	Обставини, що виключають злочинність діяння в кримінальному праві України та зарубіжних країн	6	1		5
Розділ 3 Інститут кримінальної відповідальності та покарання у кримінальному праві зарубіжних країн та України					
8	Покарання та інші заходи кримінально-правового впливу в кримінальному праві України та зарубіжних країн	6	1	5	-
9	Основні положення Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних країн	6	1	5	-
Разом		54	9	35	10
Виконання завдань для самостійної роботи на написання есе		6			
Залік		40			
Всього		100 балів			

За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожну тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 6 балів. Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та повний конспект семінарських питань забезпечують вам 1 бал;

- для того щоб отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);

- виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще один бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;

- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо досліджуваного питання й підкріпите його аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 5 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Практичні заняття можуть принести вам по 5 балів за одне заняття за умови попереднього опрацювання матеріалів для підготовки до заняття й успішного виконання всіх завдань безпосередньо на самому занятті. Не виконання завдань знижує ваш бал пропорційно відсотку й рівнів складності завдань з якими ви не впорались. Ваша присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до практичного заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (увага – завдання можуть відрізнитись від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Кожен курсант (студент, слухач) повинен написати та надати викладачу есе на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 6 балів. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за такими критеріями: 1) грамотність та оформлення – 0,5 бала; 2) відповідність змісту темі – 0,5 бала; 3) структурна логічність – 0,5 бала; 4) аргументованість висновків – 0,5 бала; 5) оригінальність роботи та культура посилань на джерела – 0,5 бала, 6) публічний виступ – 2 бали, 7) відповідь на питання по темі ессе – 1,5 балів.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На заліку викладач задає вам 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Порівняльне кримінальне право, його предмет, метод, завдання, місце в системі наук.
2. Сучасні кримінально-правові школи. Основні тенденції їх розвитку.
3. Кримінально-правова система, її поняття та структура. Різноманітність та типи кримінально-правових систем.
4. Романо-германська (континентальна) система кримінального права.
5. Англо-американська система кримінального права.
6. Соціалістична система кримінального права.
7. Традиційно-релігійна (мусульманська) система кримінального права.
8. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
9. Кримінальний кодекс як джерело кримінального права України та зарубіжних країн. Прийняття нових КК в пострадянських країнах та Східної Європи.
10. Джерела кримінального права в країнах англо-американської правової системи.
11. Джерела кримінального права в країнах романо- германської правової системи.
12. Джерела кримінального права в країнах мусульманської правової системи.
13. Дія кримінального закону в часі у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
14. Дія кримінального закону в просторі у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
15. Екстрадиція в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
16. Поняття злочину (злочинного діяння) в кримінальному праві України та зарубіжних країн: способи визначення поняття злочину (злочинного діяння).
17. Поняття “злочин” (“злочинне діяння”) у кримінальному праві країн англо-американської правової системи.

- 18.Поняття “злочин” (“злочинне діяння”) у кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
- 19.Класифікація злочинів (злочинних діянь) та її критерії в кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
- 20.Класифікація злочинів (злочинних діянь) та її критерії у кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
- 21.Класифікація злочинів (злочинних діянь) та її критерії у кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
- 22.Класифікація злочинів (злочинних діянь) та її критерії у кримінальному праві країн мусульманської правової системи.
- 23.Кримінальний проступок у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
- 24.Поняття “склад злочину” в кримінальному праві України та зарубіжних країн : його зміст, види та значення.
- 25.Суб’єкт злочину в кримінальному праві України та зарубіжних країн: поняття, ознаки, види.
- 26.Вік, з якого може наступати кримінальна відповідальність у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
- 27.Поняття та критерії неосудності в кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
- 28.Поняття та критерії неосудності в кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
- 29.Поняття та критерії неосудності в кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
- 30.Поняття обмеженої осудності в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
- 31.Кримінальна відповідальність юридичних осіб у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
- 32.Поняття “вина” та її форми в кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
- 33.Поняття “вина” в кримінальному праві країн англо- американської правової системи та її форми.
- 34.Поняття “вина” в кримінальному праві країн романо-германської правової системи та її форми.
- 35.Стадії вчинення злочину в кримінальному праві України та зарубіжних країн : поняття, види, ознаки.
- 36.Готування до злочину в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
- 37.Поняття “замах на злочин” в кримінальному праві України та зарубіжних країн та його ознаки.

38. Види замаху на злочин у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
39. Поняття “добровільна відмова” в кримінальному праві України та зарубіжних країн: її ознаки та правові наслідки.
40. Поняття “співучасть” та її ознаки в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
41. Особливості співучасті у злочині за кримінальним правом Англії, США, Франції.
42. Види співучасників у кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
43. Види співучасників у кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
44. Види співучасників у кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
45. Форми та види співучасті в кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
46. Форми та види співучасті в кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
47. Форми та види співучасті в кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
48. Обставини, що виключають злочинність діяння, в кримінальному праві України та зарубіжних країн: поняття, система, окремі види.
49. Обставини, що виключають злочинність діяння, в кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
50. Обставини, що виключають злочинність діяння, в кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
51. Необхідна оборона в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
52. Кримінальна відповідальність за перевищення меж необхідної оборони в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
53. Крайня необхідність у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
54. Поняття “покарання” в кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та порівняльний аналіз.
55. Мета покарання в кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та порівняльний аналіз.
56. Покарання та його мета в кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
57. Покарання та його мета в кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
58. Система покарань в кримінальному праві України та зарубіжних країн.

59. Види покарань у кримінальному праві України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
60. Види покарань у кримінальному праві країн англо-американської правової системи.
61. Види покарань у кримінальному праві країн романо-германської правової системи.
62. Види покарань у кримінальному праві країн мусульманської правової системи.
63. Смертна кара в кримінальному праві зарубіжних країн.
64. Довічне позбавлення волі в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
65. Позбавлення волі на певний строк у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
66. Обмеження волі в кримінальному праві України та зарубіжних країн.
67. Штраф у кримінальному праві України та зарубіжних країн. Види штрафу.
68. Конфіскація майна в кримінальному праві України та зарубіжних країн. Її види та особливості призначення.
69. Позбавлення прав у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
70. Інші заходи кримінально-правового характеру в кримінальному праві України та зарубіжних країн: поняття, види, відмежування від покарання.
71. Види покарань (інших заходів кримінально-правового характеру) щодо юридичних осіб.
72. Інститут пробації та її характеристики в кримінальному праві Англії, США, Франція.
73. Система Особливої частини кримінального права України та зарубіжних країн: загальна характеристика та їх порівняльний аналіз.
74. Система Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової системи.
75. Система Особливої частини кримінального права країн романо-германської правової системи.
76. Система Особливої частини кримінального права країн далекосхідної правової системи.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);

- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Харонюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
2. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.
3. Лихова С., Дичаківська Т. Порівняльно-кримінальне право: наука, предмет, метод. *Юридична Україна*. 2008. № 10. С. 89–94.
4. Петришин О. Порівняльне правознавство: підручник. Харків: Право, 2012. 272 с.
5. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монографія. Москва: Юрлитинформ, 2010. 448 с.
6. Козочкин И. Д. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие. Москва: Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. 566 с.

Допоміжна:

1. Ежов А. Н., Селяков Н. А. Уголовное законодательство стран Европейского союза. Учебное пособие. Москва: Юрлитинформ, 2005. 240 с.
2. Шестакова Д. А. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
3. Головкин Л. В. Уголовный кодекс Франции. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
4. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одісей, 2013. 376 с.
5. Зубков В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монографія. Москва: Юрлитинформ, 2013. 328 с.
6. Тацій В. Я., Борисов В.І., Тютюгін В.І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Харків: Право, 2015. 528 с.
7. Яценко С. С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав: навч. посіб. Київ: Вид. дім. «Дакор», 2013. 168 с.
8. Лихова С. Я. Кримінальна відповідальність за порушення безпеки людини за законодавством держав-учасниць Європейського Союзу: монографія. Київ: ред. журн. «Право України». Харків: Право, 2013. 96 с.
9. Яценко С. С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав: навч. посіб. Київ: Дакор, 2013. 167 с.
10. Виговська А. В. Особливості відповідальності за деякі злочини проти моральності за кримінальним законодавством зарубіжних країн. *Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку*: зб. матеріалів міжнар. наук. симпозиуму

- «Дні порівняльного правознавства» (м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). Київ., 2009. С. 548–552.
11. Горох О. П. Покарання за «наркотичні» злочини за кримінальним законодавством деяких європейських та азійських країн. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. Вип. 1. С. 152–161.
 12. Есаков Г. А. Уголовно-правовые системы современного мира и их типологизация. *Системность в уголовном праве: материалы II Рос. Конгресса уголов. права, 31 мая–1 июня 2007 г. Москва, 2007. С. 137–140.*
 13. Ивченко О. Ответственность за эвтаназию по уголовному законодательству зарубежных стран (сравнительно-правовой анализ). *Уголовное право*. 2001. № 3. С. 19–21.
 14. Кузнецов В. В. Кримінально-правова характеристика об'єктивних ознак масових заворушень: порівняльно-правове дослідження. *Право і суспільство*. 2009. № 3. С. 87–91.
 15. Кунашев А. Преступления на почве ненависти в уголовном законодательстве стран континентальной Европы: сравнительно-правовой анализ. *Уголовное право*. 2011. № 2. С. 42–46.
 16. Лихова С. Я. Порівняльно-кримінальне право : наука, предмет, метод. *Юридична Україна*. 2008. № 10. С. 89–94.
 17. Лихова С. Я. Порівняльні дослідження в кримінальному праві України (аналіз та перспективи). *Порівняльно-правові дослідження*. 2011. № 1. С. 247–253.
 18. Мошняга Л. В. Зарубіжний досвід криміналізації злочинів проти конституційних основ національної безпеки на прикладі Кримінальних кодексів Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія, Республіки Казахстан та Грузія. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 1. С. 87–93.
 19. Орловський Б. М. Інститут необхідної оборони: порівняльно-правовий аналіз. *Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр. Київ, 2011. Вип. 53. С. 530–534.*
 20. Оробець К. М. Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом за законодавством України та деяких зарубіжних країн (порівняльний аналіз). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 6. С. 184–192.
 21. Письменський Є. Судимість за кримінальним законодавством зарубіжних держав. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 152–155.
 22. Савченко А. В. Склад злочину: порівняльно-правовий аспект. *Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку: зб. матеріалів міжнар. наук. симпозиуму «Дні порівняльного правознавства» (м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). Київ, 2009. С. 568–571.*
 23. Салій П. І. Порівняльно-правова характеристика складу злочину порушення недоторканності житла чи іншого володіння особи за законодавством України та законодавством деяких зарубіжних держав. *Юридична наука*. 2012. № 9. С. 70–76.

24. Сорока С. О. Порівняльний аналіз відповідальності за контрабанду наркотичних засобів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн. *Митна справа*. 2011. № 4. С. 43–48.
25. Трушківська Л. Кримінально-правова охорона життя, здоров'я та власності захисника та представника особи за КК України та кримінальним законодавством пострадянських держав: порівняльно-правове дослідження. *Вісник прокуратури*. 2010. № 6. С. 71–76.
26. Хряпінський П. Порівняльно-правова характеристика спеціального звільнення від кримінальної відповідальності. *Юридична Україна*. 2011. № 1. С. 96–100.
27. Чеботарьова Г. В. Кримінальна відповідальність за посягання на правопорядок у сфері медичної діяльності: досвід порівняльно-правового аналізу законодавства країн СНД та Балтії. *Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку*: зб. матеріалів міжнар. наук. симпозиуму «Дні порівняльного правознавства» (м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). Київ., 2009. С. 578–580.
28. Яцишин М. М. Спільне і відмінне у кримінальному та кримінально-виконавчому законодавстві України і Республіки Польща (порівняльно-правовий вимір у контексті міжнародного та європейського права). *Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку*: зб. матеріалів міжнар. наук. симпозиуму «Дні порівняльного правознавства» (м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). Київ, 2009. С. 588–590.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.president.gov.ua. – офіційний веб-сайт Президента України.
2. <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
5. <http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб портал судової влади в Україні
6. <http://www.scourt.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
7. <http://www.sc.gov.ua> – офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ.
8. <http://www.sbu.gov.ua> – офіційний веб-сайт СБУ.
9. <http://www.gp.gov.ua> – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
10. <http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
11. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
12. <http://www.police.ua> – Форум працівників МВС України.
13. <http://www.vkka.gov.ua> – офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.
14. <http://www.nbu.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.
15. <http://www.catalogue.nplu.org> – Національна парламентська бібліотека України.
16. <http://www.pravoznavec.com.ua> – Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».
17. <http://www.icpo.centrmia.gov.ua> – сайт Національного центрального бюро Інтерполу в Україні.

18. [http:// library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=909:sypok-rekomendovanoi-literatury&Itemid=151](http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=909:sypok-rekomendovanoi-literatury&Itemid=151) – Національна академія імені Ярослава Мудрого.